

A photograph of a row of mature, leafy trees in a grassy field under a clear blue sky with some light clouds. The trees are dense and green, and the field is a mix of green and brown grass.

DOE-BOEKJE

Houtig Erfgoed

WEGWIJS IN DE WERELD VAN BOMEN,
HAGEN EN BOOMGAARDEN

Dit boekje behoort toe aan

Bomenliefhebbers gezocht!

Ben je graag buiten en ga je graag op ontdekking in de natuur? Klim je misschien graag in bomen of pluk je graag blaadjes onderweg? Ga dan zeker eens naar het bos of maak een grote natuurwandeling. Vergeet dan zeker dit boekje niet! Naast allerlei leuke opdrachtjes, kom je meer te weten over bomen en hagen. De opdrachten met een 🌳 hoor je tijdens je wandeling zelf uit te voeren. De overige opdrachten - aangeduid met 🏠 - kan je ook thuis oplossen .

Als we spreken over **houtig erfgoed**, dan bedoelen we dat die vormen van beplantingen die ons iets kunnen vertellen over hoe vroeger werd geleefd. Ze getuigen over de geschiedenis en de oude gebruiken van onze streek. Dit kunnen zowel bomenrijen, hagen en heesters zijn, maar ook dreven, boomgaarden ...

Houtig erfgoed

Waarom werden bomen aangeplant?

Bomen of **hagen** werden om verschillende redenen aangeplant. Dit wil zeggen dat bomen verschillende functies kunnen uitoefenen. Sommige bomen werden bijvoorbeeld geplant om schaduw te geven, anderen om een grens aan te duiden of om vruchten (noten en fruit) te geven, nog anderen om voor hout te zorgen.

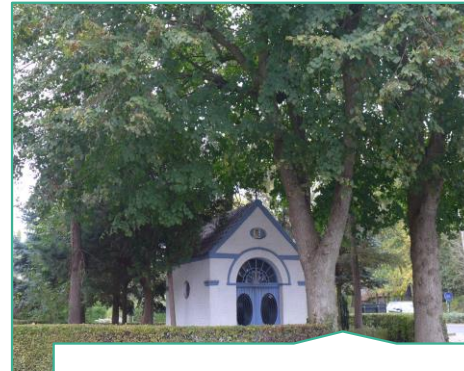
Soorten functies van bomen

Schermbepanting

Welkomstbomen

Kapelbomen

Gerechtsbomen

Geboortebomen

Notenbomen

Vredesbomen

Grensbomen

Spijkerbomen

Zet de juiste letter bij het juiste symbool

- A.** Bomen die grenzen van parochies, gemeenten, provincies, ...aangeven.
- B.** Bomen die symbool staan voor de vrede en de vrijheid. Werden vaak na het einde van de Tweede Wereldoorlog opgericht.
- C.** Bomen die meestal in de dorpskern waren gelegen en waar men recht sprak en waar vonnissen werden geveld en waar men vergaderde.
- D.** Bomen of struiken die noten voortbrengen. Notelaar en hazelaar zijn voorbeelden van dergelijke bomen.
- E.** Bomen die huizen horen te beschermen tegen weersinvloeden (zon, regen, wind...). Ook schaduwbomen, die mens en dier van de nodige koelte kunnen voorzien, horen hierbij.
- F.** Herinneringsbomen die de geboorte van een kindje herdenken. Vaak worden ze aangeplant in het jaar na de geboorte in een daarvoor aangelegd geboortebos.
- G.** Bomen die worden aangeplant bij de ingang van een hoeve. Vaak zijn ze met twee. Ze dienen om de bezoeker te verwelkomen of om te beschermen tegen onheil (donder, bliksem, boze geesten, ...). Deze bomen worden ook wel afweerbomen genoemd.
- H.** Bomen waarin nagels worden geklopt omwille van de geneeskundige krachten die hierdoor zouden vrijkomen. Aan de nagels hangt soms ook briefje met daarop een boodschap (die men wel overbrengen) of de beschrijving van een probleem (dat men wil oplossen).
- I.** Bomen die worden aangeplant bij een kapel of bomen waaraan een boomkapel is bevestigd. Dergelijke bomen worden omwille van spirituele redenen aangeplant. Vaak zijn het lindebomen.

Welke van bomen heb je zelf al eens gezien? Omcirkel ze

Zoekspel

Speurneuzen
opgelet!

Ga op zoek en vind de
verschillen.

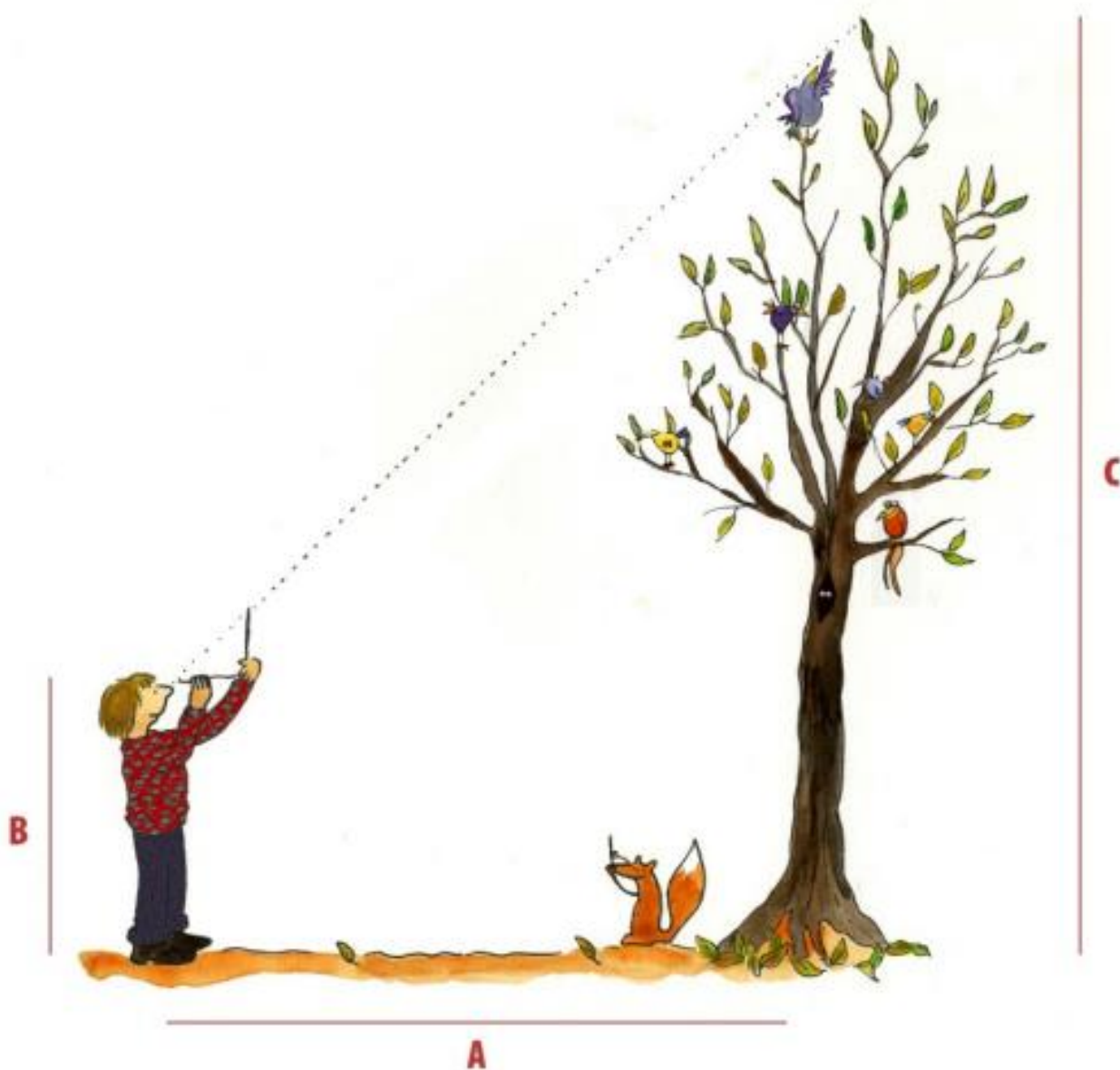
Vind de 5 verschillen en omcirkel ze.

Vind de 9 verschillen en omcirkel ze. Kleur nadien de tekening in.

"Hoge bomen vangen veel wind"... zo wordt het toch gezegd. Maar hoe hoog is een boom precies? En hoe kan je dit meten?

De wiskunde van het bos

Wat heb je nodig: 2 takjes van 20cm lang (of houthakkerskruis)

?

1. Ga naar een plaats met bomen. Kies een hoge boom.
2. Zoek 2 takjes van ongeveer 20cm (of gebruik het kartonnen houthakkerskruis).
3. Hou 1 takje horizontaal, net onder je oog.
4. Hou het andere takje loodrecht op het eerste. Deze vorm heet een 'houthakkerskruis'.
5. Kijk langs de schuine zijde naar de boom, en stap achteruit tot de top van de boom gelijk valt met de top van de driehoek (zie tekening).
6. Tel je volgende afstanden met elkaar op en je weet de hoogte van de boom: afstand tot de boom (A) + jouw lengte (B) = hoogte van de boom (C)

Hoe hoog is je boom?

.....m +m =m

?

Leer bomen determineren

Plaats de juiste letter bij de juiste afbeelding

A. Beuk. Klein blad met gladde rand. Het blad glimt een beetje.

C. Linde. Hartvormig blad

D. Esdoorn. Handvormige baderen met diepe insnijdingen en 5 punten.

E. Wilg. Kleine langwerpige blaadjes met licht gezaagde rand.

F. Eik. Het blad heeft een golvende, gladde rand. De nerven zijn veervormig.

G. Iep. Vrij klein blad met gezaagde rand. Onderaan (bij de steel) begint de ene kant van het blad hoger dan de andere kant.

I. Paardenkastanje. Handvormig blad met gezaagde rand. Een blad lijkt uit verschillende blaadjes te bestaan.

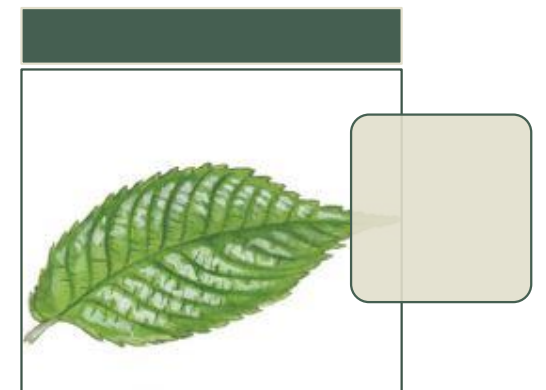
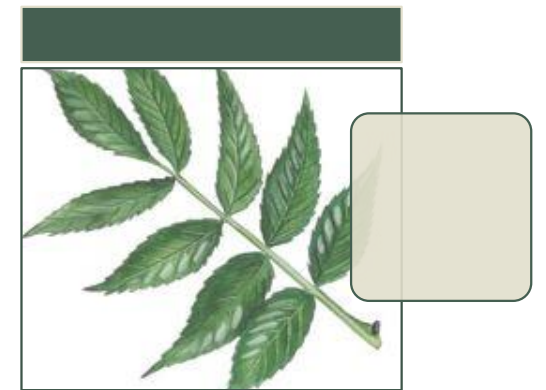
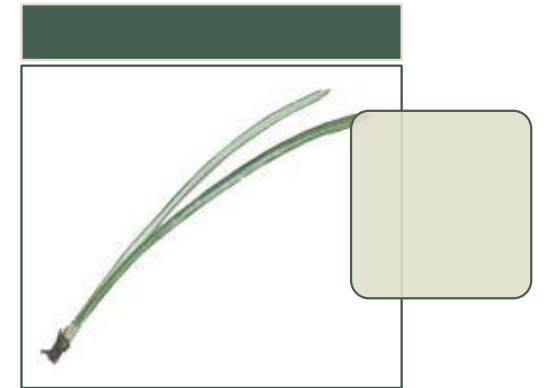
J. Populier. Driehoekige of ruitvormig blad met gezaagde rand en lange steel.

K. Berk. Heel kleine blaadjes met getande rand. De boom heeft een witte schors.

L. Els. Het blad is licht rondvormig. Het is veernervig en er staan tandjes op de rand.

M. Es. Samengesteld blad met soms meer dan 10 kleine blaadjes. De es heeft zwarte knoppen.

N. Grove den

Knutsel zelf

Benodigdheden

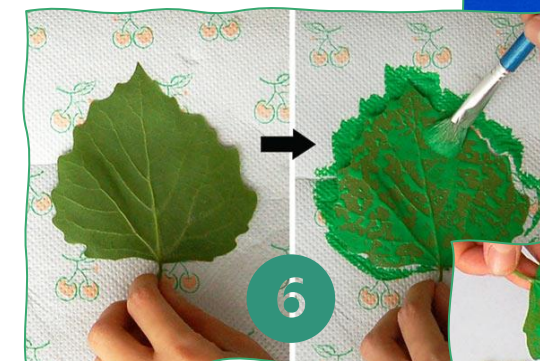
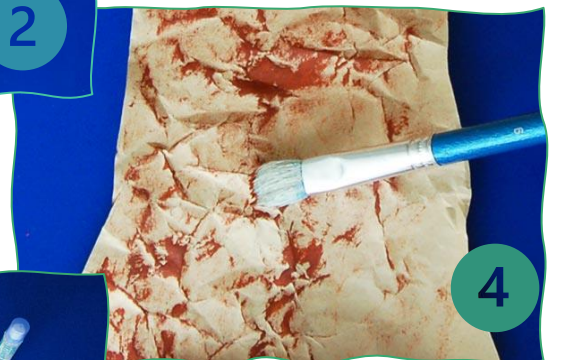
Twee vellen wit papier, verf, lijm, schaar, een aantal bladeren van bomen en struiken, keukenpapier

Werkwijze

1. Verzamel blaadjes van bomen en struiken. Zowel geplukte als opgeraapte blaadjes zijn bruikbaar
2. Maak de boomstam. Teken een boomstam met takken en knip deze uit
3. Kreuk de boomstam tot een bolletje en plooi deze nadien terug uit
4. Kleur de boomstam. Kleur daarbij vooral de kreukjes in het papier
5. Eenmaal droog, lijm de boomstam op het papier
6. Leg de bladeren van de bomen op een velletje keukenrol en schilder ze in de kleur naar keuze
7. Positioneer deze blaadjes langsheen de boomstam met de geschilderde zijde naar het papier. Druk goed aan en verwijder het blaadje

Hoe zeg je het...?

Van een krom hout is 't goed lepels maken ~ 't is gemakkelijk iets te bereiken, als men over de nodige middelen beschikt

Dat snijdt geen hout ~ Die redenering lijkt nergens op

Hout naar het bos dragen ~ Overbodig of nutteloos werk doen

Uit het goede hout gesneden zijn ~ Betrouwbaar zijn

Alle hout is geen timmerhout ~ Men kan niet iedereen voor elk karweitje gebruiken

De kat uit de boom kijken ~ Een afwachtende houding aannemen

Met veel slagen valt de boom ~ Een zware taak kan niet ineens volbracht worden; of: met volharding bereikt men zijn doel

Een boom opzetten ~ Gezellig zitten praten

Hij loopt door heg(gen) en struik(en) ~ Hij ontziet niets

Hij vloekt de struiken uit de grond ~ Hij vloekt stevig

Om de bosjes lopen ~ Spijbelen

Ik noem maar zo'n boom uit het bos ~ Iets op een vage en algemene manier aanduiden

Die de bramen vreest moet uit het bos blijven ~ Wie niet tegen zijn verlies kan, moet niet spelen

Een appelboom kan geen peren voortbrengen ~ Kinderen aarden naar hun ouders

Het snoeien doet bloeien ~ Wie zijn kinderen tijdig intoomt, zal er flinke mensen van maken

de Kat uit de boom Kijken.

Fruitbomen

Fruitbomen worden aangeplant omdat ze vruchten voortbrengen die men kan opeten. Denk maar aan een appels, peren, kersen, pruimen ...

Wanneer meerder fruitbomen samen staan, noemt men dit een **boomgaard**.

De Romeinen introduceerden in onze streken de fruitteelt. De val van het Romeinse Rijk zorgde voor een terugval in de teelt

In de Middeleeuwen hielden vooral de geestelijken zich bezig met fruitteelt en zag men fruitbomen vooral binnen de muren van abdijen

In de loop van de 14de eeuw verspreidde de fruitteelt zich naar het platteland. Boeren legden kleine boomgaarden aan nabij hun hoeve

In de 16de en 17de eeuw nam de kennis over fruitrassen toe en werden nieuwe manieren gevonden om fruitbomen te snoeien en te kweken

Boomgaarden wijzen in de 18de eeuw op de rijkdom van adel en de rijke burgerij. Ze toonden aan dat de eigenaar veel aanzien had en de kennis in huis had om dergelijke bomen te kweken.
Op het platteland werden boomgaarden in de eerste plaats gebruikt als schaduwbomen voor het vee.

In de 19de eeuw begint men voor het eerst boomgaarden aan te leggen speciaal voor verkoop en export.

Kook je mee?

Volgende zaken heb je nodig:

- 150 g zelfrijzende bloem
- 200 g witte suiker
- 100ml volle melk
- 1 zakje vanillesuiker
- 2 eieren
- 2 appels (of een ander fruit)

Recept

Neem een grote kom. Meng daarin de bloem, de suiker, de melk en de eieren tot een glad deeg.

Vet een taartvorm en bestrooi hem met een beetje bloem. Doe vervolgens het deeg erin en strijk dit met een lepel een beetje open.

Schil de appels, verwijder het klokhuis en snij de appels in dunne plakjes of kleine blokjes. Schik deze op de taart.

Bak het geheel ongeveer 40 minuten in een oven op 200°.

Versier eventueel met een beetje slagroom of een bolletje vanille-ijs. Smakelijk!

EEN BOOM DAT IS EEN PRACHTIG DING

Hans Andreus

1926-1977

Een boom dat is een prachtig ding,
hij staat gewoon waar hij staat,
doet niet aan grote-mensen-praat
en roept nooit: Grote stommeling!,

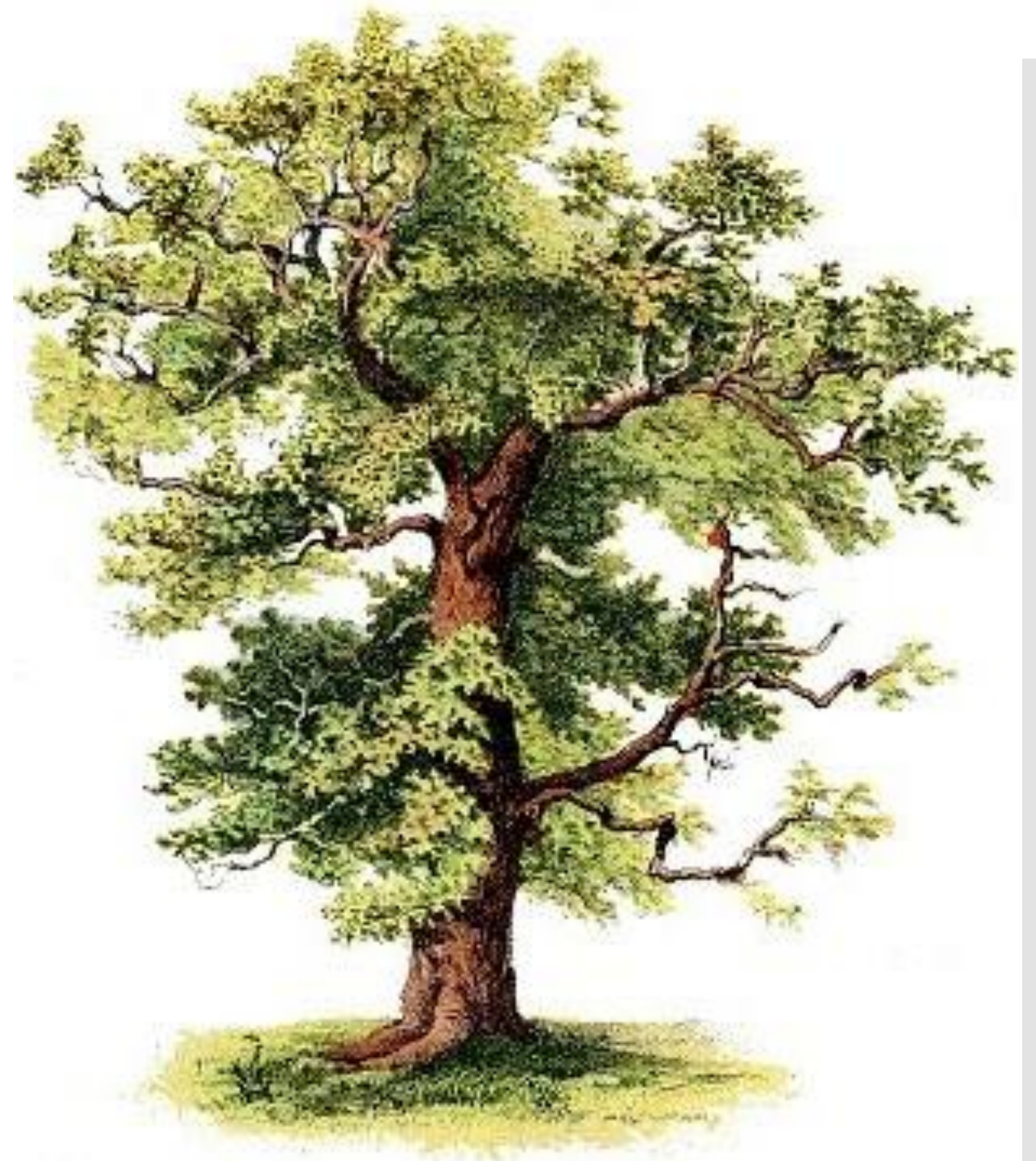
Wanneer je iets misschien niet weet
of altijd alles weer vergeet –
hij knikt maar liever: 't ls wel goed,
en zegt nooit wat je doen of laten moet.

Dus zou 't er ooit een keer van komen
dat grote mensen plotseling
veranderen in bomen
door de wind gewiegd, gesust,

nou, dat was dan een prachtig ding:
dan hadden alle kinderen rust.

uit: De fontein in de buitenwijk? Uitgeversmaatschappij Holland, Haarlem, 1975

Knotten, vlechten en scheren?

Hoe een beplanting groeit en/of gesnoeid wordt, heeft een grote invloed op hoe de beplanting er uit ziet.

Een **HAAG** is rij bomen of struiken. Hagen kan men door te *snoeien* of *scheren* op een gelijke hoogte en breedte houden. Moet een haag dienen als afsluiting voor dieren, dan kunnen de takken van een haag in elkaar *gevlochten* worden.

Een **STRUIK** is een beplanting die vanaf de grond vertakt.

Een **OPGAANDE** boom heeft een stam met daarboven een kruin. In de natuur – zonder ingrepen van de mens - komt deze vorm het meest voor

Een **MEERSTAMMIGE** boom is een opgaande boom die meerdere stammen heeft.

Een **KNOTBOOM** heeft een stam die op een bepaalde hoogte wordt afgezet. Nadien laat men de takken opnieuw uitlopen. Door regelmatig de takken te snoeien ontstaat een knot.

Een **LEIBOOM** is een boom waarvan de hoofdtakken in één vlak lopen (of worden 'geleid'). Soms worden deze takken tegen een muur geleid. Indien meerdere leibomen naast elkaar staan, lijken ze met elkaar verbonden te zijn.

Opgaande boom

Struik

Leibomen

Meerstammige boom

Knotbomen

Het scheren van hagen

Het vlechten van hagen

Vind de juiste weg

Weetje

Doolhof of labirint? We gebruiken deze woorden vaak door elkaar. Sommigen maken een onderscheid. Ze zien een labirint als één pad dat je, langsheen vele obstakels, naar een eindpunt brengt. Je hoeft het pad dus enkel te volgen. Een doolhof is eerder een soort puzzel waar verschillende paadjes bestaan. Vele paden lopen nergens heen. Slechts één pad is het juiste.

Doolhoven bestaan vandaag vaak uit een complexe structuur van hagen. In Amerika ziet men daarentegen heel vaak doolhoven in maisvelden.

Labirinten kennen een heel lange geschiedenis en waren reeds gekend in de Oudheid. Doolhoven (met meerdere gangen) vinden hun oorsprong tijdens de Italiaanse renaissance.

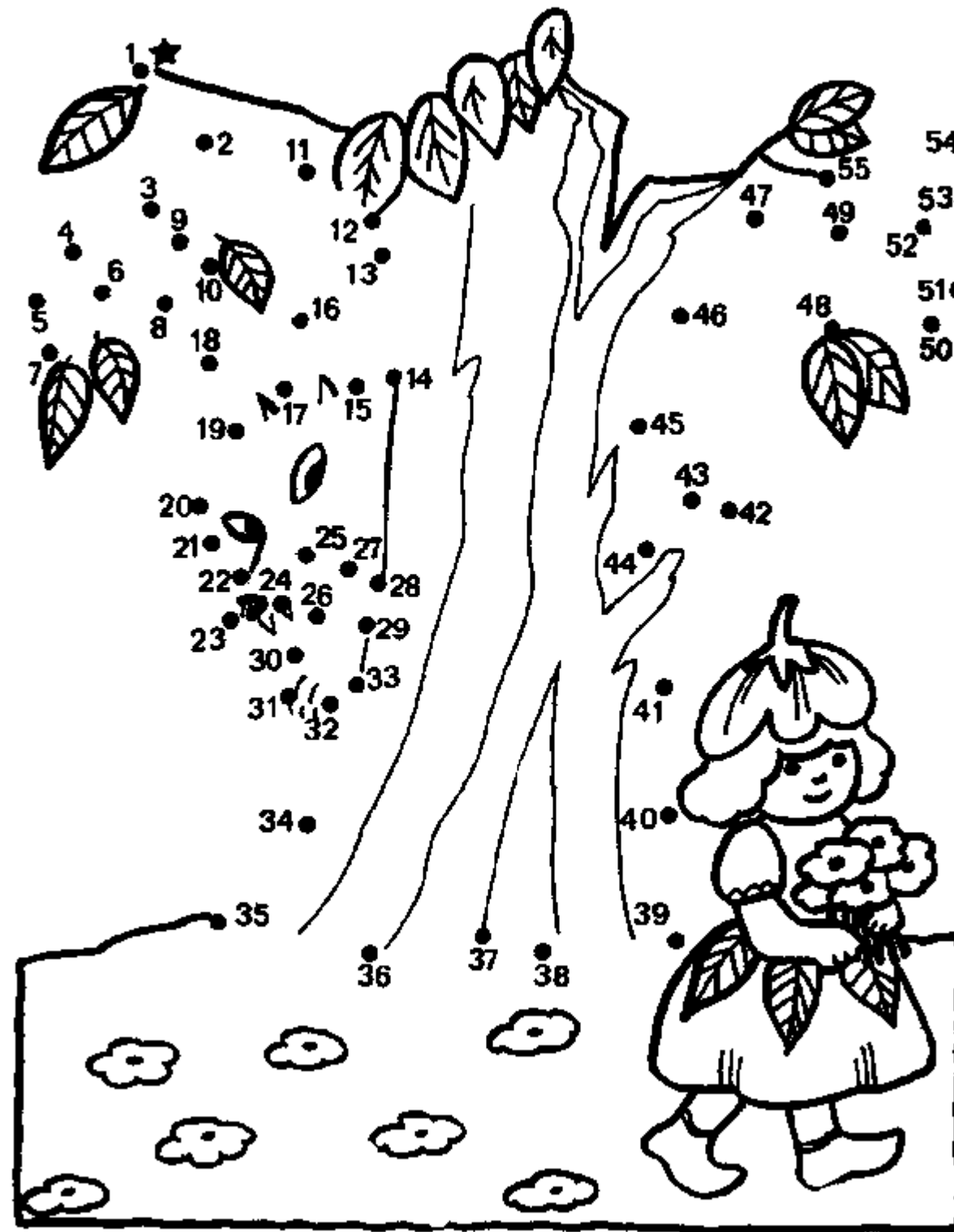

Teken op nummer

Zie jij wat dit is?

Verbind de nummers met
elkaar en kleur nadien in

Schrijf zelf een gedichtje

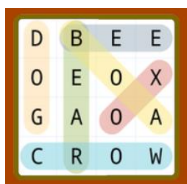
Het voorjaarsboompje

De zon schijnt op het morgengras
De kleine, dunne boom
Die gist'ren nog zo winters was
Is nu in bloei gekomen

Hij tilt met vlinderlicht gemak
En blinkend van de dauw
De bloesems die van tak tot tak
Hun vleugels openvouwen.

Hij lijkt een kind, uit bad gegaan
Dat nog van water droop
En met alleen een hemdje aan
Het huis is uitgelopen.

uit: Laurey, H., *Kinderversjes* (ill. Tineke Schinkel), Uitgeversmaatschappij Holland, Spaarne

Woordzoeker

S	T	X	N	U	F	Z	H	K	E	P	S	N	O	E	I	E	N
D	R	A	A	G	M	O	O	B	M	A	T	S	G	O	O	H	W
U	Y	L	N	N	H	G	J	L	R	Y	G	W	U	Q	F	Y	N
H	S	M	S	M	F	M	I	N	Q	O	L	I	P	T	M	I	V
J	O	T	W	U	T	O	R	M	H	W	A	L	V	H	U	P	I
V	B	M	O	C	J	O	N	B	E	T	C	A	Q	R	D	N	U
E	E	E	Y	G	J	B	E	X	P	U	Q	B	K	H	B	E	X
T	T	L	E	R	U	S	M	G	K	O	N	Q	P	U	E	M	G
E	R	E	D	O	P	N	O	L	N	H	D	Z	I	N	P	O	O
R	O	I	O	E	H	E	B	I	V	K	K	F	C	O	L	B	O
A	O	B	N	I	A	R	T	W	E	A	A	E	W	T	A	T	L
A	B	O	U	V	I	G	O	T	D	H	P	E	C	E	N	S	O
N	E	M	I	O	C	M	N	O	P	Y	E	R	H	N	T	M	R
B	G	E	B	R	U	S	K	N	O	F	L	D	F	B	I	O	D
O	G	N	T	M	K	Y	Y	K	E	D	B	D	Z	O	N	K	N
O	A	R	B	L	A	D	E	R	E	N	O	D	F	O	G	L	E
M	A	Q	M	S	T	R	U	I	K	Q	O	V	T	M	V	E	D
Y	H	U	W	N	C	Q	O	L	E	G	M	X	U	F	U	W	C

Kun je deze woorden terugvinden in het rooster?

🌲 Snoeien

🌲 Hakhout

🌲 Notenboom

🌲 Grensboom

🌲 Knotwilg

🌲 Groeivorm

🌲 Struik

🌲 Beplanting

🌲 Welkomstbomen

🌲 Geboortebos

🌲 Hoogstamboomgaard

🌲 Leibomen

🌲 Dreef

🌲 Haag

🌲 Veteraanboom

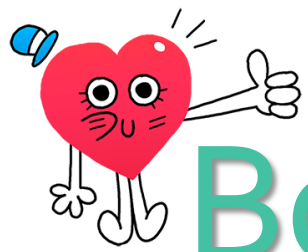
🌲 Bladeren

🌲 Dendroloog

🌲 Kruin

🌲 Knotbomenrij

🌲 Kapelboom

Bomenknuffelaars

Los volgende vragen op

*Boomknuffelen
is in Japan héél
normaal. Het
wordt ook wel
forest bathing
of shinrin yoku
genoemd*

Heb je zelf reeds een boom geplant?

Is er een boom in je buurt die je heel mooi vindt? Wat vind je er zo bijzonder aan?

Ooit al van boomknuffelen gehoord? Het zou angsten en stress weghalen en goed voor je zijn. Ook wandelen in de natuur, met je blote voeten op het gras lopen, ... zou hetzelfde effect hebben. Zie je jezelf al boomknuffelen? Waarom wel, waarom niet?

Kleur jij deze prent in?

POLDERRAND

Dit doeboekje werd gemaakt door de
Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddienst Polderrand
en het Regionaal Landschap Houtland en Polders

Met dank aan de jeugddienst van de gemeente
Kortemark

